

**SOSYAL BİLGİLER DERSİ 4. SINIF İÇİN TASARLANAN
'İNSANLAR ve YÖNETİM' ÜNİTESİNDE GEÇEN KAVRAMLARA
YÖNELİK ÖĞRENCİ ALGILARI[†]**

**Student Perceptions Towards The Concepts In Primary School 4th Grade
Social Studies Course 'People And Management' Unit**

Özlem ULU KALIN*
İbrahim FEVZİ ŞAHİN**

ÖZ

Öğretimin gerçekleşmesi için öğretim araçlarına ihtiyaç vardır. Öğretim ortamlarında en yaygın olarak kullanılan araç ders kitaplarıdır. Öğrencilerin birincil başvuru kaynakları arasında yer alan ders kitaplarının, onların öğrenmeleri üzerinde önemli bir etkiye sahip oldukları bilinmektedir. Bu çalışmada ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi 'İnsanlar ve Yönetim' ünitesinde geçen kavramlara yönelik öğrencilerin algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Bu araştırma nitel destekli bir araştırmadır. İlgili alanla ilgili yeni bir ünite hazırlanmış, alan uzmanlarınca kontrol edilmiş ve deney grubu öğrencilerine beş hafta süreyle uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmanın uygulaması fiziki ve sosyo-ekonomik farklılıklardan kaynaklı hata olmaması için Artvin Merkez ilçede bir ilkokulda yapılmıştır. Uygulama için Deney Grubunda 25 öğrenci ve Kontrol Grubunda 25 öğrenci olmak üzere toplam 50 öğrenci örneklem gruba alınmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan kavram değerlendirme anketi örneklem gruba uygulanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine kıyasla soyut kavramları daha iyi algıladığı ve tanımladığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, ders kitabı, kavram, kavram algısı

[†] Bu çalışma ilk yazarın "Sosyal Bilgiler 4. Sınıf İçin Tasarlanan 'İnsanlar ve Yönetim' Adlı Ünitenin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Kavram Algılama Düzeylerine Etkisi" isimli doktora çalışmasından üretilmiştir.

* Yrd. Doç. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

** Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

ABSTRACT

To actualize the teaching, teaching tools are necessary. The most common used teaching tools are course books. It is known that course books, which are among students' primary reference materials, have important effects on their learning. In this study, students' perceptions towards the concepts in primary school 4th grade social studies course 'People and Management' unit were tried to be measured. This research is a qualitatively supported research. A new unit was design regarding the related area; controlled by the area experts; and implemented with experimental group students for five weeks. Research sample was chosen with random sampling method. To avoid errors because of socio-economical differences, research was conducted in a primary school in Central County of Artvin. There are 25 students in control group and 25 students in experimental group, a total of 50 students in the sample group. Concept evaluation questionnaire which is consisting of open ended questions was applied to the sample group and analyzed with descriptive analysis methods. At the end of the research it was determined that experimental group students understand and define the abstract concepts more comparing with the control group students.

Keywords: Social studies, course book, concept, concept perception

Giriş

İnsanoğlunun var oluşundan günümüze kadar yeni bilgiler üretilmiş ve üretilen bilgiler çeşitli yöntemlerle nesilden nesile aktarılmıştır. Duvar resimleriyle başlanılan, hayvan deriyle devam eden saklama ve aktarma işi artık online bir şekilde hayatımızı kolaylaştırmaktadır. Üretilen bilgiler saklamanın en yaygın ve güvenilir yolu onları yazılı hale getirmektir.

Ders kitapları, günümüzde hızla değişen ve gelişen modern araç-gereçlere karşın; öğrenme-öğretme araçlarının en eskisi, en çok bilineni ve en çok kullanılanı olduğu için eğitimde temel kaynak olarak yerini korumaktadır. Bir öğretim materyali olan ders kitapları öğretimde en yaygın olarak kullanılan ana kaynak, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir (Sever, 2010).

Çevre imkânları, dersin ve öğretmenin özellikleri gibi faktörlerden dolayı, öğretim ortamında kullanılan araçlar zenginlik gösterememektedir. Ders kitaplarının organizasyonunun dersin amaçlarına uygun olması, yeterli bilgilerin mevcut olması, kolay taşınabilir ve bulunabilir olması ve ayrıca ekonomik olması ders kitaplarını en çok kullanılan öğretim aracı haline getirmiştir.

Eğitimde ders kitabının en yaygın öğretim aracı olarak kullanılması avantajlarının yanında dezavantajlarını da beraberinde getirmektedir. Ders kitabının dikkatli seçilip, öğretmen ve öğrenci tarafından sınıf içi ve sınıf dışında etkili bir şekilde kullanılması avantaj durumlarından biridir. Ancak sınıf içerisinde bütün etkinliklerin merkezinde kullanılıp, öğretmeni ikinci plana itmesi durumunda bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilir (Kılıç, 2005).

50 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

Ülkemizde eğitimde fırsat eşitliği ilkesine bağlı kalınarak ders kitapları devlet tekelinde okullar aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmaktadır. Ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olarak bilinen öğretim materyalleri, belli bir öğrenme alanı ile ilgili hedef davranışları kazandırmak amacıyla ilgili programdaki hedeflere uygun olarak hazırlanır. Öğretim materyali, öğrencinin düşünme ve sosyal becerilerini geliştirmesine katkıda bulunmalıdır. Öğretim programlarında öğretim için ayrılan zamanın büyük bir bölümü ders kitabına ayrıldığı için, bu materyalin nitelik yönünden öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabına da rehberlik ve kaynaklık edebilecek düzeyde hazırlanmış olması gerekmektedir.

Ders kitabı, eğitim-öğretim açısından kullanılma kolaylığı bulunan, öğrencilerin rahatlıkla ulaşabildiği, bilgilerin doğrudan verildiği, her an başvurulabilen ve tek taraflı aktarım yönteminin boşluklarını doldurabilen önemli araçlardan birisidir. İyi hazırlanmış bir ders kitabının, hem öğretmenlere hem de öğrencilere büyük yararı vardır. Bunun yanı sıra eğitim ve öğrenme etkinliklerinde kılavuzluk etme yönü mevcuttur (Semerci, 2004).

Karadüz'e (2006) göre, ders kitaplarının öğrenci başarısı üzerinde etkisi önemlidir. Ders kitabının bilgi verme işlevinin yanında dil ve anlatım özellikleri, içeriğin sunumu, programda esas alınan öğretim yöntem ve stratejilerine uygunluğu, görsel öğelerin zenginliği ve içerikle uyumunun öğretici nitelikte olması gerekmektedir.

Kaya'ya (2002) göre, ders kitabı, ilk defa Eski Mısır'da M.Ö. 4000 yıllarında papirüs rulesi üzerine yazılıp çizilmiş matematik, tıp ve düzlem geometri ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal Bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır (Ulu Kalın, 2011). Disiplinlerarası yaklaşıma sahip olan Sosyal Bilgiler eğitimi, doğası gereği içerisinde soyut kavramları da içine alan tek disiplindir. Eğitimde, kavram eğitiminin yeri yadsınamayacak derecede önemlidir.

Kavram kelimesi isim olarak; “Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı” şeklinde tanımlanırken felsefi açıdan, “Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım” olarak tanımlanmaktadır (TDK[†]). Gençmehmetoğlu (2009) kavram kelimesini; “Kavramlar sözcüklerle ifade edilir ve sözcükler kavramın adıdır” şeklinde tanımlamıştır.

Ericson (1995), karşılaşılan bir terimin veya sözcüğün kavram olup olmadığının anlaşılması için beş özellik taşıması gerektiğini savunur. Ericson'a göre bir terim veya sözcük; genel ve soyutsa, bir ya da iki sözcükle ifade ediliyorsa,

†

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58de4565f25139.68357553 adresinden 22.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

uygulamada evrensel, belli bir zamana bağlı değilse ve ortak özelliklere sahip farklı özellikleri temsil ediyorsa kavramdır (Akt. Doğanay, 2005).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere kavramlar somut değil soyut düşüncelerdir ve insanın düşünce sisteminde yer alırlar. Çepni, Ayas, Johnson ve Turgut'a (1997) göre kavram öğretimi, bazı kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır.

Geleneksel yöntemde kavram öğretimi, öğrenciye kavramı ifade eden sözcüğü vermek, kavramın sözel tanımını vermek, kavramın ayırt edici niteliklerini belirtmek, öğrencinin kavram için uygun ve uygun olmayan örnekler bulmasını sağlamak basamaklarından oluşur (Çepni vd., 1997).

Yukarıda bahsi geçen geleneksel yöntemde kavram öğretiminin dışında, Balık Kılçığı tekniği, Kavram Haritaları tekniği, Zihin Haritası tekniği, Kavram Ağları tekniği, Yapılandırılmış Grid tekniği, Vee Diyagramı tekniği, Tanılayıcı Dallanmış Ağaç tekniği, Kavramsal Değişim Metinleri tekniği, Kavramsal Karikatür tekniği ve Kelime İlişkilendirme teknikleri de kavram öğretiminde kullanılan tekniklerdir.

Algı, 'bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak' anlamında kullanılmaktadır (TDK[§]). Kavram algısı da geçen şeyi/kavramı anlama ve bilgiyi bilinçte var etme olarak tanımlanabilir.

Literatür incelendiğinde kavram öğretimi ile ilgili oldukça fazla sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir (Güneş vd, 2010; Kılıç, 2008; Köksal, 2006; Yılmaz ve Çolak, 2011; Alkan, 2010; Tural, 2011; Akyol Gök, 2014; Çaycı, 2007; Tokcan, 2015; Aydın, 2006; Turan, 2002; Alkış, 2006; Baba, 2012; Ünlü, 2011; Akdağ, 2010; Habiboğlu, 2009; Özgün, 2009; Kurtoğlu, 2009; Yılmaz, 2008). Bahsi geçen çalışmalarda farklı değişkenlerle kavram öğretimi yapılmış ve örneklem gruplar üzerinde oluşan kavram algılarına bakılmıştır. Bu çalışmanın içinde yer alan bazı kavramlarla ilgili (anayasa, egemenlik, bağımsızlık, yerel yönetim, kamuoyu, demokrasi) çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda da (Öktem, 2006; Doğan, 2007; Kısa, 2007; Tuncel ve Ayva, 2010; Dinç, 2014; Karadeniz, 2008) farklı değişkenler kullanılarak örneklem grubun bahsi geçen kavramları algılama düzeylerine bakılmıştır.

Ulu Kalın (2007) çalışmasında öğretmen görüşlerine dayanarak mevcut ders kitaplarındaki eksiklikleri saptamıştır. Bu çalışmada tasarlanan fasikül kitap tespit edilen eksiklikleri giderecek şekilde hazırlanmıştır. Bu çalışmada amaç, tasarlanan 4. sınıf 'İnsanlar ve Yönetim' ünitesinde geçen kavramlara yönelik öğrenci algılarının saptanmasıdır. Literatüre bakıldığında günümüze yapılan çalışmalarda kadar yeni bir fasikül kitap hazırlanıp, ünite de geçen bütün kavramların öğrenciler tarafından algılanma düzeylerine bakılmadığı için bu çalışma önemlidir.

§

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58e205dea78ca7.70437348 adresinden 23.03.2017 tarihinde erişilmiştir.

52 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

Çalışmada kullanılan kavram algısı ölçeğinin ölçülmek istenilen niteliği ölçecek düzeyde olduğu; uygulama yapılacak sınıflardaki öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, algılama ve öğrenme seviyeleri bakımından homojen bir dağılım gösterdiği ve örneklem grubu oluşturan öğrencilerin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 4. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan demokrasi disiplini ile ilgili “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanına yönelik ‘İnsanlar ve Yönetim’ ünitesini kapsayan bir fasikül kitap tasarlanmış ve öğrencilerde oluşan kavram algılarına yönelik etkinliğinin araştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın modeli nicel destekli nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma doğası gereği yorumsamacı, çoklu yöntemleri içeren ve araştırma sahasında yapılması gerekir (Christensen, Johnson, Turner, 2015). Bu çalışma bu özellikleri kapsar nitelikte nitel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu 2010-2011 eğitim öğretim yılında Artvin Merkez ilçedeki bir ilköğretim okulunun 2 şubesi oluşturmaktadır. Çalışma deney grubunu oluşturan şubede 25 öğrenci ve kontrol grubunu oluşturan şubede de 25 öğrenci olmak üzere toplam 50 öğrenciden örneklem grubuna sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin kavram algısını ölçmek için açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir. Çalışmada 12 açık uçlu sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Soru cümleleri ders kitabından olduğu gibi seçilmiş ve ankete eklenmiştir. Örneğin; kamu kavramı ile ilgili öğrenci algılarını ölçmek için “Yerel yönetimlerin esas amacı kamuya hizmet etmektir.” cümlesi doğrudan anket formuna eklenmiş ve öğrencilerden kamu kavramını açıklamaları istenmiştir. Soruların kapsam geçerliliğini sağlamak için alanla ilgili iki öğretim elemanına ve bir sınıf

öğretmenine ve iki ölçme değerlendirme uzmanına incelenmiştir. Tüm uzman görüşlerinden alınan dönütlerin yüz görünüş geçerliğine bakılmış aradaki uyumun %70'in üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Kavramlar tespit edilirken MEB tarafından önerilen İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının “İnsanlar ve Yönetim” alt öğrenme alanındaki kavramlar göz önünde bulundurulmuştur. Hazırlanan veri toplama aracı hem deney grubuna hem de kontrol grubuna uygulanmış ve öğrencilerin kavram algıları üzerinde fark olup olmadığına bakılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma için hazırlanan ilkokul 4. sınıf “İnsanlar ve Yönetim” öğrenme alanına ait fasikül kitap seçkisiz yöntemle seçilen deney grubuna beş hafta süreyle araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise yine araştırmacı tarafından MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından beş (5) yıl süreyle ders kitabı olarak kullanılabilir onayı verilen ders kitabı uygulanmıştır. Deneysel sürecin bitmesinin ardından her iki gruba veri toplama aracı uygulanmış ve veriler elde edilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçme aracı ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve tematik kodlar oluşturulmuştur. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinden elde edilen veriler ayrı ayrı analiz edilmiş ve tablolastırılmıştır.

BULGULAR

Kavram değerlendirme anketi deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerine aynı şekilde uygulanmıştır. Uygulanan anket sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

Tablo 1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin anayasa kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Halkın uyması gereken kurallar	8	32	Koyulan kurallar	9	36
Yasaklarımızın yazılı olduğu kalın kitap	8	32	Kuralların verildiği yer	5	20
Mecliste alınan kararlar	3	12	Boş	5	20
Boş	3	12	Bir yasanın çıkması	2	8

54 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

Kimseye göre değişmeyen haklarımız	2	8	Bağımsızlık	1	4
Yerel yönetim kurumu	1	4	Kuralların değişmesi	1	4
			Padişahın koyduğu kurallar	1	4
			Türk milletinin egemenliği ile seçilmesi	1	4

Anayasa kelimesi “Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasa” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005).

Tablo 1 incelendiğinde anayasa kavramının deney grubu öğrencileri tarafından anlaşıldığı, ancak kontrol grubu öğrencileri tarafından tam algılanmadığı görülmektedir. Şöyle ki; kontrol grubu öğrencilerinin sadece %36’sı “koyulan kurallar” cevabını vererek anayasa kavramını doğru olarak tanımlamışlardır. Geriye kalan toplam %64’lük öğrenci grubu “kuralların verildiği yer”, “bir yasanın çıkması”, “kuralların değişmesi”, “padişahın koyduğu kurallar” cevaplarıyla anayasa kavramı algısını doğru oluşturamadıkları saptanmaktadır.

Deney grubu öğrencilerinin %32’si “halkın uyması gereken kurallar” ve yine %32’si “yasaklarımızın yazılı olduğu kitaplar” cevaplarıyla anayasa kavramı ile ilgili doğru algı içinde olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kamu kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Halk	17	68	Boş	9	36
Bir milletin toplanması	4	16	Hizmet	5	20
Boş	2	8	Kamuya hizmet vermek	5	20
Belediye	1	4	Kamuya yardım eden kişi	2	8
Hizmet etmek	1	4	Yerel yönetime oy veren insanlar	1	4
			Oy kullanarak seçim yapmak	1	4
			Halk	1	4
			Yerel yönetim	1	4

“Halk ya da halk hizmeti gören devlet organlarının tümü” (TDK, 2005) şeklinde açıklanan Kamu kavramı kontrol grubu öğrencilerinin %36’sı tarafından cevapsız bırakılmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin %4’ü “Halk” cevabıyla doğru kavram algısı yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin %20’si “Kamuya hizmet vermek” ve %20’si “Hizmet” cevaplarıyla soru kökünün aynısını tekrar etmişlerdir. “Yerel yönetime oy veren insanlar” cevabını veren bir öğrenci kamu kavramını halk kelimesi ile bütünleştirerek kısmen anlama gerçekleştirdiğini göstermektedir. Bu cevapların dışında kalan “Kamuya yardım eden kişi”, “Oy kullanarak seçim yapmak” ve “Yerel yönetim” cevaplarını veren toplamda %16’lık öğrenci grubu kamu kavramı ile ilgili doğru algı oluşturamamışlardır.

Deney grubu öğrencilerinin %68’i kamu kavramına “Halk” cevabını vermiştir. Bu durum öğrencilerin çoğunluğunun doğru algı düzeyinde olduğunu göstermektedir. “Bir milletin toplanması” cevabını veren %16’lık kesimi oluşturan öğrenci grubu kamuoyu kavramı ile kamu kavramını birbirine karıştırarak kavram yanlışlığına düşmüşlerdir. Öğrencilerin ikisi soruyu cevapsız bırakırken biri de “hizmet etmek” yanıtıyla soru kökünü tekrar etmiştir. “Belediye” cevabı veren bir öğrenci de kamu kavramı ile ilgili yanlış algı oluşturmuştur.

Tablo 3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin milletvekili kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
İl temsilcisi	16	64	İli yönetmek için belediye başkanına yardım eden kişi	6	24
Seçimle başa gelen insanlar	3	12	Seçimlerde seçilen başkanlarla karar alan kişiler	3	12
Her ilden TBMM’ye giden milletvekilleri orada kararlar alırlar	2	8	TBMM’de çalışan başkan adayı	3	12
Oy kullanmak	1	4	Boş	3	12
İnsanlardan oluşan topluluk	1	4	Başbakanın kim olduğuna karar verenler	2	8
Ankara’da toplanırlar	1	4	Seçimlerden sonra toplantı yapılması	2	8
Boş	1	4	Her ilden seçilmiş olan insan	2	8

Seçimlerle ortaya çıkar	1	4
İlini ve milletini temsil eden kişi	1	4
Toplumunu değerlendiren kişi	1	4
Savaşı durdurmak için çalışanlar	1	4

“Anayasaya göre millet meclisine seçimle giren millet temsilcisi, mebus, parlamenter, vekil” (TDK, 2005) diye tanımlanan milletvekili kavramını kontrol grubu öğrencilerinin çoğunun dolaylı olarak doğru algıladığı görülmektedir. Örneklem grubun yaklaşık 3/4’üne denk gelen ve “İli yönetmek için belediye başkanına yardım eden kişi” cevabını veren altı öğrenci milletvekili kavramını yanlış algılamıştır.

Deney grubu öğrencilerinin %64’ü milletvekili kavramı için “İl temsilcisi” cevabını vermiştir. Bu durum onların tam öğrenme gerçekleştirerek kavramı doğru algıladıklarının göstergesidir. “Seçimle başa gelen insanlar” cevabını veren üç öğrenci de %12’lik dilimle tam öğrenme gerçekleştiren grubun içerisinde yer almaktadır. “Her ilden TBMM’ye giden milletvekilleri orada kararlar alırlar” cevabını veren iki öğrenci ise bu cevapla milletvekili kavramı ile ilgili kısmen doğru algı geliştirdiklerini göstermişlerdir. Şimdiye kadar bahsi geçmeyen toplam dört deney grubu öğrencisi de “Oy kullanmak”, “İnsanlardan oluşan topluluk”, “Ankara’da toplanırlar” ve birde boş cevapla milletvekili kavramını yanlış algıladıklarını göstermişlerdir.

Tablo 4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin TBMM kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Türkiye Büyük Millet Meclisi	23	92	Cumhuriyetin açılışı	7	28
Atatürk’ün önderliğinde açılan şey	1	4	Türkiye Büyük Millet Meclisi	7	28
Milletin meclisi	1	4	Boş	4	16
			Atatürk çocuklara bu ismi hediye etmiştir	3	12
			Milli egemenlik	1	4
			İnsanlara ve işsizlere	1	4

yardımcı olur		
Değişik illerden gelen milletvekillerinin konuşma yaptığı yer	1	4
Bağımsızlığı ve özgürlüğü ifade eder	1	4

Tablo 4 incelediğinde kontrol grubu öğrencilerinin %28'inin haricindeki diğer öğrencilerin TBMM kavramını dolaylı olarak doğru algıladıkları, deney grubu öğrencilerinin ise tamamının TBMM kavramını doğru algıladıkları görülmektedir.

Tablo 5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin Egemenlik kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Bağımsızlık, özgürlük	15	60	Boş	7	28
Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir	5	20	Çocuk Bayramı'nın açılışı	6	24
Halk, millet, ülke	2	8	Özgürlük, bağımsızlık	5	20
Hâkim olmayan	2	8	Barış sağlanmıştır	1	4
Cesaretlilik, dürüstlük	1	4	Hür ve güvenli yaşamak	1	4
			Düzen ve dayanışma	1	4
			TBMM'nin koyduğu bir yasa	1	4
			Simge	1	4
			Yönetimin iyi olması	1	4
			23 Nisan'da kutlanılan bayram	1	4

Egemen kelimesi “Yönetimini hiçbir kısıtlama veya denetime bağlı olmaksızın sürdüren” şeklinde tanımlanmaktadır. egemenlik kavramı ise “Egemen olma durumu. Millet ve onun tüzel kişiliği olan devletin yetkilerinin hepsi, hükümlerlik, hakimiyet” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005).

Tablo 5 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin soyut bir kavram olan egemenlik kavram algısını oluşturamadıkları görülmektedir. Sadece “özgürlük ve

bağımsızlık” cevabını veren beş öğrenci egemenlik kavram algısını doğru oluşturmuştur.

Deney grubu öğrencilerinin %60’ı “bağımsızlık, özgürlük” cevabıyla kavram algılarını doğru şekillendirmişlerdir. Kavramı doğru cevaplama yüzdelerine bakıldığında deney grubu öğrencilerinin yarıdan fazlasının kontrol grubu öğrencilerine oranla doğru cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 6. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin bağımsızlık kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Halkın özgürce yaşaması	16	64	Boş	7	28
Boş	6	24	Özgür olmak	7	28
Bir milletin bir yerde bağımsız yaşaması	1	4	Anayasa	5	20
Bir milletin başka bir ülkeyle işbirliği yapmaması	1	4	Simge	3	12
Bağımlı olmayan	1	4	Hakların sağlanması	1	4
			Atatürk’ün TBMM’yi açması	1	4
			Egemenlik, istiklal	1	4

“Davranışlarını, tutumunu, girişimlerini herhangi bir gücün etkisinde kalmadan düzenleyebilen, hür, özgür, müstakil” (TDK, 2005) anlamına gelen bağımsız kavramıyla eşleştirilen bağımsızlık kavramını kontrol grubu öğrencilerinin sadece %28’i “özgür olmak” şeklinde cevaplayarak doğru algı yapmışlardır. Öğrencilerin %28’i soruyu boş bırakmış, geriye kalan kısım ise farklı ve yanlış kavramlarla açıklamışlardır. Bu durum kontrol grubu öğrencilerinin çoğunun bağımsızlık kavramı ile ilgili yanlış algı oluşturduklarının göstergesidir.

Deney grubu öğrencilerinin yarıdan fazlası ise “halkın özgürce yaşaması” cevabıyla bağımsızlık kavramı ile ilgili doğru algı geliştirdiklerini göstermişlerdir. Deney grubu öğrencileri “bir milletin bir yerde bağımsız yaşaması”, “bir milletin başka bir ülkeyle işbirliği yapmaması” ve “bağımlı olmayan” cevaplarıyla bağımsızlık kavramını kısmen doğru algıladıklarını belirtmişlerdir. Deney grubunun %24’ü ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin bağımsızlık kavramına yönelik algılarına bakıldığında, deney grubu öğrencilerinin toplam %76’sının doğru

algı oluşturduğu; kontrol grubu öğrencilerinin ise sadece %28'inin doğru algı oluşturduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 7. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin seçim kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Seçmek için halkın verdiği oy	14	56	Oyla seçilen idare	9	36
Halkın oy kullanarak belediye başkanı, muhtar gibi kişileri seçmesi	6	24	Oy	5	20
Her beş yılda bir yapılan, insanların oy kullanmasıyla yapılan şey	3	12	Muhtar, belediye başkanı oy ile seçilir	3	12
İş başına gelme yöntemi	2	8	Seçme ve seçilme hakkı verilmesi	2	8
			Başbakanın herkesin oyuyla göreve gelmesi	1	4
			Bir kişinin bir göreve gelmesi	1	4
			Çocukların oy kullanması	1	4
			Birisi başkan olsun diye seçim yapılır	1	4
			Halkın kendi kendini yönetmesi	1	4
			Boş	1	4

“Seçme işi. Kanunlar yönetmelikler uyarınca kanun koymak ve yönetmek için bir veya daha çok aday arasından belli birini veya birkaçını seçme, intihap.” (TDK, 2005) olarak tanımlanan Seçim kavramı ile ilgili bulgular incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin seçim kavramına yönelik algılarının doğru oluşmadığı görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin ise yarıdan fazlasının seçim kavramı için doğru algı oluşturduğunu, geri kalanının da doğruya yakın algı oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 8. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin yerel yönetim kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Muhtar, belediye başkanı	15	60	Seçimleri yapan	6	24
Bir yönetim birimi	4	16	Başbakanlık seçimi	6	24
Köyde, ilçede veya ildeki yerel yönetim birimleri	4	16	Bir yönetim şekli	2	8
Boş	2	8	Oylarla başkan olmak	1	4
			İnsanların yönetiminin tekrarlanması	1	4
			Eski seçimler gibi değil; herkesin yerel seçilmesi	1	4
			Disiplin, seçim, kural	1	4
			İnsanların yönetimde oy kullanması	1	4
			Yerel yönetimin öncelikli amacı hizmet etmektir	1	4
			5 yıl süren yönetimlerdir	1	4
			O bölgenin yönetimi	1	4
			Belediye başkanının seçilmesi	1	4
			Milleti oluşturan toplum	1	4
			Seçimle başa gelenler	1	4

“İl, belediye veya köy halkının oradaki ortak yerel gereksinimlerini karşılayan ve genel karar organları oradaki halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisi, mahalli idare.” (TDK, 2005) anlamına gelen yerel yönetim kavramına kontrol grubu öğrencilerinin çoğunun doğru algı geliştiremedikleri görülmektedir. Tablo 8 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinden sadece dört tanesinin “5 yıl süren yönetimlerdir”, “O bölgenin yönetimi”, “Belediye başkanının seçilmesi” ve “Seçimle başa gelenler” şeklinde verdiği cevaplarla geliştirdikleri algının kısmen doğru olduğu anlaşılmaktadır. Kontrol grubu öğrencilerinin geriye kalan kısmı ise verdikleri cevaplarla yerel yönetim kavramı ile ilgili doğru algı geliştiremedikleri görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında ise, onlarda kontrol grubu öğrencileri gibi yerel yönetim kavramıyla ilgili doğru algı

geliştiremedikleri görülmektedir. Ancak deney grubu öğrencilerinin vermiş olduğu cevaplar, kontrol grubu öğrencilerinin cevaplarına oranla yerel yönetim kavramını açıklayıcı nitelik taşımadığı görülmektedir.

Tablo 9. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kamuoyu kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Bir milletin toplanarak isteklerini yerine getirmesi	19	76	Grup oluşturmak ve gerekli olan şeyleri dile getirmek	8	32
Oy kullanmak	3	12	Hizmet	5	20
Halkın oyu	2	8	Halkla oy kullanma	5	20
Bir ülkede yaşayan insan topluluğu	1	4	Boş	4	16
			Bir konu hakkında tartışma	1	4
			İnsanların haklarını koruma	1	4
			Seçim	1	4

Kamuoyu, “Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi, halkoyu.” (TDK, 2005) şeklinde tanımlanır. Tablo 9 incelendiğinde kontrol grubu ve deney grubu öğrencilerinin çoğunun kamuoyu kavramı ile ilgili doğru algı oluşturdukları görülmektedir. Sadece kontrol grubu öğrencileri içinde “hizmet” yanıtını veren beş öğrenci ve “seçim” yanıtını veren bir öğrenci ile deney grubunda “bir ülkede yaşayan insan topluluğu” yanıtını veren bir öğrenci kamuoyu kavramı ile ilgili kavram yanılgısına düşmüşlerdir.

Tablo 10. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin demokrasi kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Yönetim şekli	14	56	Adalet	6	24
Halkın kendi kendini yönetmesi	3	12	Oy	4	16
Adalet	3	12	Türkiye Cumhuriyeti demokrasi ile yönetilir	4	16

62 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

Boş	2	8	Hak	3	12
Düzensizlik	1	4	Özgürlük, dayanışma ve düzen ile yönetim	3	12
Oy kullanmak	1	4	Özgürlük	2	8
			İnsanın kendi kendini yönetmesi	1	4
			Türkiye Cumhuriyeti Devleti	1	4
			İnsan hakları	1	

“Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi” (TDK, 2005) olarak tanımlanan demokrasi kavramı kontrol grubu öğrencilerinin sadece bir tanesi tarafından “İnsanın kendi kendini yönetmesi” olarak tanımlanmıştır. Bu durum öğrencinin doğru algı geliştirdiğinin kanıtıdır. Tablo 10 incelendiğinde kontrol grubu öğrencilerinin demokrasi kavramını yanıtızsız bırakmadıkları görülmektedir. Ancak %16’lık öğrenci grubu “Türkiye Cumhuriyeti demokrasi ile yönetilir” cevabıyla soru kökünü tekrarladıkları için cevap verememiş sayılmaktadırlar. “Adalet” (%24), “Hak” (%12), “Özgürlük, dayanışma ve düzen ile yönetim” (%12) ve “Özgürlük” (%8) cevaplarını veren öğrencilerin oluşturdukları algının kısmen doğru olduğu söylenebilir. “Oy”, “İnsan hakları” ve “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” cevaplarını veren öğrenci grubunun ise demokrasi kavramı ile ilgili yanlış algı oluşturdukları sonucu görülmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin “yönetim şekli” ve “halkın kendi kendini yönetmesi” cevaplarını veren toplam %68’lik öğrenci grubunun demokrasi kavramı ile ilgili doğru algı geliştirdikleri görülmektedir.

Tablo 11. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin belediye başkanı kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Belediyeyi yöneten kişi	15	60	Muhtarın istediği şeylerin yapılıp yapılmayacağına izin veren kişi	8	32
Parkların, yolların yapısıyla ilgilenir	10	40	İli yöneten kişi	6	24
			Yolları düzeltmek için çalışan kişi	5	20
			Belediyeyi yöneten kişi	2	8

Cumhuriyet işleri	1	4
Seçimle göreve gelmiş ve insanlara hizmet veren kişi	1	4
Kararları yerine getiren kişi	1	4
Boş	1	4

“Belediye teşkilatını yöneten kimse, belediye reisi.” (TDK, 2005) şeklinde tanımlanan belediye başkanı kavramını kontrol grubu öğrencilerinden sadece ikisi “Belediyeyi yöneten kişi” olarak cevaplandırarak doğru algı oluşturduklarını göstermişlerdir. Deney grubu öğrencilerinin %60’nın oluşturduğu algı doğru iken; “parkların, yolların yapımıyla ilgilenir” cevabını veren %40’lık öğrenci grubunun algılarının kısmen doğru olduğu söylenebilir.

Tablo 12. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin muhtar kavramına verdikleri cevapların alt tema yüzdeleri

Deney Grubu (N:25)	f	%	Kontrol Grubu (N:25)	f	%
Köyü veya mahalleyi yöneten kişi	23	92	Köyü veya mahalleyi yöneten kişiye verilen ad	14	56
Seçimle başa gelen köyü yöneten kişi	2	8	İkametgâh belgesini verir	6	24
			Köy işleri	2	8
			Boş	3	12

“Köy ve mahallenin yasalarla belirtilmiş işlerini yürütmek için o köy veya mahallede oturanların seçtikleri kimse” (TDK, 2005) şeklinde tanımlanan muhtar kavramını kontrol grubu öğrencilerinin %56’sı “Köyü ve mahalleyi yöneten kişiye verilen ad” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durum kontrol grubu öğrencilerinin yarıdan fazlasının kavram algısının doğru olduğunun göstergesidir. Deney grubu öğrencileri ise “köyü ve mahalleyi yöneten kişi” ve “seçimle başa gelen köyü yöneten kişi” cevaplarını vererek muhtar kavramıyla ilgili oluşturdukları algılarının doğru olduğunu ispatlamışlardır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Çalışmada öğrencilerin kavram algısını ölçmek için açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi

64 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

yöntemiyle analiz edilmiş ve deney grubu ve kontrol grubu verilerini karşılaştıracak şekilde bulgular kısmında tablolar halinde verilmiştir.

Çalışmanın amacına yönelik “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinde yer alan anayasa, kamu, milletvekili, TBMM, egemenlik, bağımsızlık, seçim, yerel yönetim, kamuoyu, demokrasi, belediye başkanı ve muhtar kavramları deney ve kontrol grubu öğrencileri tarafından algılanma düzeylerine bakılmış ve araştırmanın sonucunda bu kavramların algılanmasında hazırlanan fasikül ders kitabına dayalı öğretimin mevcut öğretim programına dayalı öğretime göre daha etkili olduğu belirlenmiştir. Şöyle ki;

Anayasa kavramı ile ilgili kontrol grubu öğrencilerinin 1/3’i doğru algı geliştirmişken, deney grubu öğrencilerinin 2/3’si tarafından doğru şekilde algılanmıştır. Bu sonuç Doğan’ın (2007) çalışmasında elde ettiği verileri destekler niteliktedir. Doğan (2007), ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde geçen bazı kavramların öğrenilmesi üzerine bir çalışma yapmış ve öğrencilerin anayasa kavramı ile ilgili soruların %28.31’ini doğru cevapladığını görmüştür.

Halk anlamına gelen kamu kavramı kontrol grubu öğrencilerinin sadece bir tanesi tarafından doğru algılanmıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin %36’sı soruyu yanıtızsız bırakmış, farklı cevaplar veren toplam %16’lık örneklem grup ise kamu kavramı ile ilgili yanlış algı seviyesinde olduğunu belli etmiştir. Bunun yanı sıra deney grubu öğrencilerinin %68’lik bir bölümü halk cevabını vererek kamu kavramıyla ilgili doğru algı düzeyine sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Örneklem grubun yakın çevre örneklerinden veya medyadan sıklıkla duyabilecekleri bir kavram olan milletvekili kavramına kontrol grubu öğrencileri farklı açıklamalarla kısmen doğru algı düzeyinde olduklarını belirtirken; deney grubu öğrencilerinin yarısından fazlasının milletvekili kavramıyla ilgili doğru algı geliştirdikleri görülmektedir.

Yukarıda bahsedilen yakın çevre faktörü ve medyanın etkisi, aynı zamanda her yıl 23 Nisan’da kutlanan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dolayısıyla örneklem grubun aşına olduğu bir diğer kavram da TBMM’dir. Kontrol grubu öğrencilerinin 2/3’sinin doğru algı geliştirdiği bu kavrama deney grubu öğrencilerinin hepsi doğru algı geliştirmiştir.

Çalışmanın örneklem grubunu oluşturan ilkokul 4. sınıf öğrencileri Piaget’in bilişsel gelişim dönemlerine göre henüz somut işlem döneminde yer almaktadırlar. Bu dönemin özellikleri gereği henüz soyut kavramları tam olarak algılayamamakta ve soyut düşünme gerçekleştirememektedirler. Bu çalışmada ele alınan ilk soyut kavram egemenlik kavramıdır. Elde edilen bulgulara göre kontrol grubu öğrencilerinin %80’i egemenlik kavramı ile ilgili doğru algı seviyesine ulaşamamışlardır. Bu sonuç Öktem’in (2006) çalışmasında elde ettiği sonucu destekler niteliktedir. Aynı gelişim özelliklerine sahip deney grubu öğrencilerinin %60’ı ise egemenlik kavramı ile ilgili doğru algı seviyesine ulaşmışlardır. Karadeniz (2008), 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki kavramların kazandırılma düzeyleriyle ilgili yapmış olduğu çalışmasında egemenlik

kavramını örneklem grubun kavrama düzeyinde %75, bilgi düzeyinde %69 ve analiz düzeyinde %54 düzeyinde kazandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmanın bir diğer soyut kavramı bağımsızlık ile ilgili kontrol grubu öğrencilerinin sadece %28'i doğru algı oluşturmuştur. Deney grubu öğrencilerinde bağımsızlık kavramına ilişkin doğru algı oluşturan öğrencilerin toplam yüzdesi %76 oranındadır. Soyut bir kavram olan bağımsızlık kavramının algılanma düzeyi Karadeniz'in (2008) çalışmasında da oldukça yüksek oranlarda çıkmıştır.

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yakın çevre örneklerinden biri olan seçim kavramı ile ilgili kontrol grubu öğrencilerinin doğru algı oluşturamadıkları ancak deney grubu öğrencilerinin yarıdan fazlasının “seçmek için halkın verdiği oy” şeklinde kavramı açıkladıkları görülmüştür.

Yerel yönetim kavramı henüz çocuk sıfatına sahip olan ilkokul 4. sınıf öğrencileri için doğru algılanmamış ve yaşantı örnekleri sergileyememişlerdir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında hem kontrol grubu hem de deney grubu öğrencilerinin yerel yönetim kavramına yönelik doğru algı geliştiremedikleri görülmektedir. Kavramı dolaylı şekilde açıklayan öğrenciler arasından yine de deney grubu öğrencilerinin cevaplarının kısmen de olsa kontrol grubu öğrencilerinin açıklamalarına oranla kavram algılarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum Öktem'in (2006) çalışmasında %28,8, Doğan'ın (2007) çalışmasında %0 olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneklem kitle yerel yönetim kavramını doğru algılamakta zorlanmıştır.

Kamuoyu kavramının hem deney grubu hem de kontrol grubu öğrencileri tarafından doğru algılanmış bir kavram olduğu elde edilen sonuçlar arasındadır. Öktem'in çalışmasında Kamuoyu kavramına doğru cevap veren öğrencilerin yüzdesi %58,8, Kısa (2007) beyin fırtınası yöntemiyle yaptığı kavram öğretiminin kamuoyu kavramının öğretilmesinde daha başarılı olduğunu ve Dinç (2014) çalışmasında kamuoyu kavramının kazandırılma düzeyinin %60,2 oranında olduğunu belirtmiştir.

Çalışmanın en önemli soyut kavramlarından biri de demokrasi kavramıdır. Elde edilen bulgular gösteriyor ki kontrol grubu öğrencilerinin biri hariç hepsi demokrasi kavramına yönelik yanlış algı geliştirmişlerdir. Deney grubu öğrencileri ise %68 oranında demokrasi kavramıyla ilgili algılarının doğru olduğunu belirtmişlerdir. Öktem'in (2006) çalışmasında örneklem grubun demokrasi kavramını kazanma düzeyleri %42,8'dir. Doğan'ın (2007) çalışmasında demokrasi ile ilgili öğrencilerin başarı oranları %35,13'tür. Tuncel ve Ayva (2010) çalışmalarında demokrasi kavramıyla ilgili öğrencilerin zihinlerinde yapılandırdıkları sembollerin çizimlerinden elde ettikleri verilerle öğrencilerin çoğunluğunun demokrasi kavramının temel esasları ile ilgili bilgiler kavramış olduğunu saptamıştır.

Çalışmada dikkati çeken en önemli kavramlardan bir tanesi belediye başkanı kavramıdır. Örneklem grubu öğrencilerinin yakın çevre örneklerinden aşına oldukları belediye başkanı kavramına kontrol grup öğrencilerinin sadece iki

66 / Özlem ULU KALIN - İbrahim FEVZİ ŞAHİN

tanisinin doğru algı oluşturması dikkat çekicidir. Deney grubu öğrencileri ise belediye başkanı ile ilgili doğru algı oluşturmuşlardır.

Çalışmanın son kavramı muhtar kavramıdır. Muhtar kavramıyla ilgili kontrol grubu öğrencilerinin yarıdan fazlası, deney grubu öğrencilerinin ise hepsi doğru algı oluşturduklarını belirtmişlerdir.

Son olarak çalışmanın bütün verileri dikkate alındığında, hatasız bilgi paylaşımı içeren, okunabilirlik düzeyi hedef kitleye uygun ve görsel tasarım ilkeleri açısından içeriğe ve öğrencilerin pedagojik gelişimlerine uygun olarak hazırlanan bir ders kitabı ile öğretim yapıldığında öğrencilerin kavram algılama düzeylerinde önemli derecede farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle mevcut ders kitapları tekrar gözden geçirilmeli ve ders kitabı hazırlama komisyonları tarafından bu uyarılar dikkate alınmalıdır. Öğrencilerimizi etkili birer yurttaş olarak yetiştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlar doğrultusunda içeriği oluşturulan ders kitaplarının uygun hazırlanması amaca ulaşmada en önemli adımdır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, Ş. (2010). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi 'Yeryüzünde Yaşam' Ünitesindeki Kavram Yanılgıları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyol Gök, Ö. (2014). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde, Ülkemizin Kaynakları Ünitesinde Kavram Haritası Tekniğinin Başarı, Tutum ve Kalıcılığa Etkisinin Belirlenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkan, G. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Karikatürlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alkış, S. (2006). İlköğretim öğrencilerinin yağış kavramını algılama biçimleri, İlköğretim Online, 5(2), s.126-140.
- Aydın, H. (2006). Sosyal bilimlerde kavram öğretimi:eleştirel bir yaklaşım, Eğitim, Bilim ve Toplum, 4(14), s.1-15.
- Baba, M. (2012). İlköğretim Öğrencilerine Vatandaşlık Bilinci Kazandırmada Kavram Karikatürü Kullanımının Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. and Turner, L. A. (2015). REsearch Methods Design and Analysis. A. Aypay (Çev.). Ankara: anı Yayıncılık.

- Çaycı, B. (2007). Kavram değiştirme metinlerinin kavram öğrenimi üzerindeki etkisinin incelenmesi, GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(1), s.87-102.
- Çepni, S., Ayas, A., Johnson, D. ve Turgut, M. F. (1997). Fizik Öğretimi. YÖK/Dünya Bankası Milli eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, YÖK, Ankara.
- Dinç, İ. (2014). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘İletişim Ve İnsan İlişkileri’ Ünitesinde Geçen Kavram ve Tanımlara Erişme Düzeyi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, O. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi ‘Bir Ülke Bir Bayrak’ Ünitesindeki Kavramların Öğrencilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. (Ed.Cemil Öztürk ve Dursun Dilek) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem A yayıncılık, s. 265-296.
- Ericson, H. L. (1995). *Stirring the Head, Heart and Soul: Redifining Curriculum and Instruction*. Thousand Oaks: Corwin Press, Inc.
- Gençmehmetoğlu, R. (2009). VIII. sınıf Türkiye cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan olgu, kavram ve genellemelerin öğretimi ve önemi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güneş, T., Şener Dilek, N., Demir, E. S. Hoplan, M. ve Çelikoğlu, M. (2010). Öğretmenlerin kavram öğretimi, kavram yanlışlarını saptama ve giderme çalışmaları üzerine nitel bir araştırma, International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 November 2010, Antalya, Turkey, 936-944.
- Habiboğlu, E. (2009). İlköğretim 5. ve 6. Sınıf sosyal bilgiler dersindeki ‘Cumhuriyet’ ve ‘Demokrasi’ kavramlarıyla ilgili içerik öğelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, O. (2008). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan Atatürkçülük konularındaki kavramların kazandırılma düzeyi (Zonguldak ili örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karadüz, A. (2006). İlköğretim Türkçe dil bilgisi kitaplarının “öğreticilik” kavramı bağlamında eleştirisi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 13–31, eğitim.erciyes.edu.tr/personel/index.php?yazi=81. (Erişim Tarihi: 26.02.2010)
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Kılıç, D. (2005). Ders Kitabının Eğitimdeki Yeri. (Ed. Özcan Demirel ve Kasım Kıroğlu), Konu alanı ders kitabı incelemesi, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 37-53.
- Kılıç, F. (2008). Kavramların Öğretiminde Kavram Analizi Yönteminin Akademik Başarıya ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 223-238.
- Kısa, F. (2007), İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Beyin Fırtınası Tekniğiyle Kavram Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram Öğretimi ve Çoklu Zeka Teorisi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2), 473-480.
- Kurtoğlu, A. (2009). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sosyal Kavramlar Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öktem, G. (2006). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramları Anlama ve Kazanma Düzeyleri (Yeni Programın Pilot Uygulaması Samsun İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgün, B. (2009). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yön Kavramını Algılamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Semerci, Ç. (2004). İlköğretim Türkçe ve matematik ders kitaplarını genel değerlendirme ölçeği. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 28, 49-54, <http://egitim.cukurova.edu.tr/efdergi/download/115.pdf>. (Erişim tarihi: 21.03.2010)
- Sever, R. (2010). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı Tasarım Örnekleri. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Tokcan, H. (2015). Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi, Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Tosun, A., Topkaya, Y. ve Tangülü, Z. (2015). Sosyal Bilgiler Dersi Kavram Yanılgılarının Ortaokul 7. Sınıf Öğrenci Karikatürlerinde İncelenmesi. The Journal of Academic Social Science, 3(16), 127-138.
- Tuncel, G. ve Ayva, Ö. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Demokrasinin Serüveni Ünitesinde Geçen Kavramların Kazandırılması Üzerine Bir Uygulama, Marmara Coğrafya Dergisi, 22, 276-294.
- Tural, A. (2011). Sosyal Bilgilerde Yapılandırmacı Yaklaşımla Kavram Öğretimine Yönelik Model Geliştirme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi İle İlgili Sorunlar, GÜ Gazi eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2), 67-84.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ulu Kalın, Ö. (2007). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2004) ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının İncelenmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ulu Kalın, Ö. (2011). Sosyal Bilgiler 4. Sınıf İçin Tasarlanan ‘İnsanlar ve Yönetim’ Adlı Ünitenin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Kavram Algılama Düzeylerine Etkisi. Yayımlanmış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Ünlü, F. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Geçen Temel Kavramların 8. Sınıf Öğrencilerinde Erişi Düzeyi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, S. (2008). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi ‘Haklarımı Öğreniyorum’ Ünitesi İle İlgili Kavramları Anlama Düzeyleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, K. ve Çolak, R. (2011). Kavramlara Genel Bir Bakış: Kavramların Ve Kavram Haritalarının Pedagojik Açından İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 185-204.